ÚTITÁRS

MAGYAR EVANGÉLIUMI LAP · LVII. ÉVFOLYAM · 2013/2. SZÁM · JÚNIUS 16.

Missziói nap Alsószeliben

Az *Útitárs* (és az *Evangélikus Élet*) olvasói már értesülhettek a felvidéki magyar nyelvű evangélikus misszióról. A 2006 óta tudatosan szerveződő, néhány ezer lelket számláló szlovákiai magyar evangélikus közösség a gyakran kedvezőtlen körülmények ellenére is mindent megtesz a fennmaradásáért. Ezt az állapotot mutatta be a Magyar Televízió tavaly sugárzott dokumentumfilmje *Magyarok a Szlovákiai Evangélikus Egyházban* címmel. A Szlovákiai és Magyarországi Evangélikus Egyház 2012-ben partnerszerződésben erősítette meg kisebbségben élő tagjaik jogait.

Az országos szintű, anyaországi és hittestvéri segítséggel működő szolgálat idei legnagyobb közös szervezésű eseménye a május 25-én *Hogyan ad az Úr győzelmet* címmel megtartott misziós nap volt a mátyusföldi Alsószeliben.

A felvidéki magyar evangélikusok 2007 óta immár hatodik alkalommal vehettek részt országos találkozón. Idén az együttlétet *Endreffy Géza* lelkész és a budaörsi gyülekezet tagjai vezették. A rendezők minden felvidéki magyar evangélikust meghívtak az alkalomra.

A helyi gyülekezet elnökségének üdvözlése után a résztvevőket a Szlovákiai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház nevében *Milan Krivda,* az egyházkerület püspöke, míg a Magyarországi Evangélikus Egyház részéről *Lackner Pál,* a Magyar Evangélikus Konferencia főtitkára köszöntötte. Endreffy Géza hitébresztő igehirdetései, *dr. Garádi Péternek* a hallgatóság figyelmét lekötő előadása, a csoportbeszélgetések, valamint az úrvacsoraosztással megtartott záróáhítat újabb reménységgel ajándékozták meg a testvéreket.

Kellemes színfoltja volt a missziós napnak a *Saróka Liliána* – a farnadi gyülekezet ifjú tagja – által vezetett gyermek-bibliaóra.

Köszönet az Úristennek, a szolgálattevőnek, a támogatóknak, a résztvevőknek, valamint a helyi gyülekezeti tagoknak a sikeres alkalomért!

* * *

A Budaörsi Evangélikus Egyházközség évek óta ápol testvér-gyülekezeti kapcsolatot a sajógömöriekkel, és ennek köszönhetően, a földrajzi határokat átívelve, szinte egy egész régióban szolgálnak közösen, önzetlenül, magyarul hirdetve Isten igéjét. Az Alsószeliben tartotthoz hasonló missziós napok a nyári táborok (Százd, Ipolyszakállos, Ipolyság, Farnad, Tornalja), a további alkalmak építő jellegel hatnak közösségeinkre, és megerősítik a bennük folyó szolgálatot. Elengedhetetlen, hogy a jövőben is legyen folytatásuk.

A szüntelen imádkozás és kitartás mellett nagy szükség van egy hatékony stratégia kialakítására, illetve továbbgondolására. Bár a felvidéki magyar evangélikusok helyzetéről már több fórumon is sikerült valós képet nyújtani, a megmaradásunk szempontjából fontos igényeket megfogalmazni, missziós szolgálatunk több területen is megerősítésre és leginkább munkatársakra vár. Továbbra is köszönjük és szívesen várjuk az ezzel kapcsolatos segítséget.

■ Nagy Olivér
evangélikus lelkész (Alsószeli)

AZ ÉLET KENYERE

A növekedés ideje

„Mert ez hozzátok is eljutott, és ahogyan az egész világon gyümölcsöt terem és növekedik, ugyanúgy közöttetek is, attól a naptól fogva, amelyen meghallottátok, és igazán megismertétek az Isten kegyelmét." (Kol 1,6)

Sokszor megelégszünk azzal, ha valami nem rosszabb. Csak annyit szeretnénk, hogy ne zsugorodjanak a lehetőségeink, kilátásaink, hogy ne legyen kisebb a mozgásterünk. Belenyugszunk a változásnélküliségbe, a megszokott rutinba.

Isten igéje azt üzeni, hogy az ő országának, az evangélium megszólalásának és hatásának lényege a növekedés. A fent olvasható mondat elején az „ez" szócska az evangéliumra utal. Az örömhírre, hogy van remény, nem vagyunk egyedül, hanem Isten utánunk nyúl a szeretetével, saját Fiát is odaadja, feláldozza azért, hogy minket megmentsen, kiemeljen az elveszettségből.

Ahová ez az evangélium eljut, ott növekedés van. Lehet, hogy nem anyagiakban, lehet, hogy nem létszámban, de reményben, szeretetben, békességben, bizalomban mindenképpen. Jézus is erről a folyamatról beszél egyik példázatában: *„Mihez hasonló az Isten országa, és mihez hasonlítsam? Hasonló a mustármaghoz, amelyet fogott egy ember, és elvetett a kertjében; az pedig felnövekedett, és fává lett, úgyhogy az égi madarak fészket raktak az ágain."* (Lk 13,18–19)

Az egyházi esztendőben a pünkösd és Szentháromság ünnepe utáni félév szinte teljesen mentes az ünnepektől (a reformáció ünnepét leszámítva). Az oltárterítő színe ebben az időben zöld. A zöld a növekedés színe, ahogyan ezt a színt viselik a növények is tavasszal és nyáron. Mindez a csendes, békés belső növekedést hirdeti. Számon tartjuk nagy ünnepeink előkészítő időszakát (adventet és böjtöt), de sokszor elfelejtkezünk az ünnepek levezető időszakáról. Pedig ezeknek az az üzenete, hogy az ünnepek által közvetített kincsnek, örömhírnek következménye, hatása van. Most van a növekedés ideje!

■ Tóth Károly István
evangélikus lelkész (Takácsi)

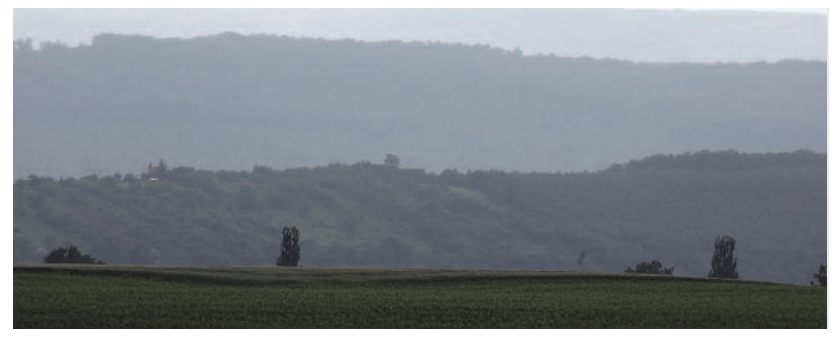

In memoriam Mózes Árpád evangélikus püspök

Mint bizonyára sokak előtt ismert, május 1-jén elhunyt *Mózes Árpád,* a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház nyugalmazott püspöke. Temetése május 22-én volt a kolozsvári Házsongárdi temetőben. Az alábbiakban az egyház egyik lelkészének szubjektív méltatását adjuk közre.

Mózes Árpád egyszerű szülők gyermekeként került a teológiára. Erős jellemével és vezetői képességeivel hamar kitűnt társai közül. Tanulmányait követően a kommunista rendszerrel meg nem alkuvó *Argay György* püspök titkáraként kezdte szolgálatát. Kolozsvár után Székelyzsomborra helyezték lelkésznek, ahol tisztességéért, gerinces magyarságáért, hűséges szolgálatáért a gyülekezet nagyon megkedvelte. A zsombori evangélikusság ragaszkodása, szeretete egész életére kihatott.

Börtönéveiben is hű maradt elveihez, lélekben nem tudták megtörni, beteg vagy gyenge lelkésztársai helyett nemegyszer fölvállalta a fizikai munkát, kész volt sokszor saját élelemadagjáról is lemondani más javára, beteg társainak az őröktől gyógyszert kéríteni. *Kiss Béla* lelkésznek, egykori fogolytársának vallomása szerint arra is készen állt, hogy a szabaduló foglyok között „ő seperhesse ki legutolsónak a szálláshelyet, mert akkor lehet biztos abban, hogy mindenki megszabadult".

Áldozatkészsége, nemes egyszerűsége, kendőzetlen becsületessége később püspökként is megmutatkozott. Alig iktatták be tisztségébe, a diákságot rögtön fölpártolta, ösztöndíjaikat megnöveltette, és anyagilag saját pénzéből is segítette a teológusokat.

Már egyetemi éveim vége felé jártam, amikor egy alkalommal éltem az általa korábban fölajánlott személyes anyagi támogatással. Mosolyogva nyúlt be a zsebébe, és kivett két bankjegyet. Ez az összeg több mint háromhavi ösztöndíjam volt akkoriban. Átnyújtotta, én pedig megköszöntem a nemes nagylelkűséget. A nagyobb meglepetés csak ezután következett. Kérte, hívjam oda ott lévő évfolyamtársaimat is, és amikor odajöttek, bár kérés nélkül, de ők is ugyanannyi adományban részesültek. Akkor megértettem, hogy ez az ember Isten és önmaga előtt is tisztességes akar lenni.

Példás magatartása nemcsak a lelkészek, de gyülekezeti tagjaink előtt is nyilvánvaló volt. Soha nem volt fennhéjázó vagy lenéző másokkal szemben, mindig nyitva állt az ajtaja, még ha bejelentetlenül érkezett is az ember. Ítéleteiben püspökként nem a nagyobb funkciót viselők pártját fogta, hanem föl merte vállalni akár egy kezdő lelkész igazát is. Az igaztalan, koholt vádak alapján eltöltött börtönévek igen érzékennyé tették az igazságtalansággal szemben. Nem volt gyors az elmarasztalásban, tudott mindenkinek elfogadható megoldásokat keresni, és célját soha nem tévesztette szem elől.

Egyházkerületünk kényszerű megalakulása (1921) óta Mózes Árpád az egyetlen püspök, aki megválasztott tisztségéről lemondva, önként vonult nyugalomba. A stafétabotot átadván remélte, hogy a fiatalabb generáció frissebb erővel, de ugyanolyan hűséggel és mennyei gazdánk ügye iránti ugyanolyan elkötelezett lelkülettel végzi majd szolgálatát. Püspöki szolgálatának tizenkét éve, az állam- és miniszterelnökök, illetve a diplomaták társasága sem tette elbizakodottá vagy nagyravágyóvá.

Nyugdíjas éveire nem építtetett vagy vásárolt magának kényelmes, kacsalábon forgó várat, hanem egykori kis gyülekezetének üres parókiáját választotta. A lakhatóvá tétel költségeinek felét fölvállalván kerültek vissza szeretett, hűséges nejével, *Líviával* oda, ahol korábban tizenkilenc boldog évet töltöttek. A nagykárolyi lelkészlak egyszerűségében fogadták bel- és külföldi vendégeiket, illetve mindazokat, akik nem feledkeztek meg buzgó elöljárójukról, jótevőjükről.

Ha fölkérték, szívesen végzett szolgálatot, és szinte mindig hangot adott egyházunk és nemzetünk iránti elkötelezettségének.

A kitüntetések, amelyekben a magyar állam, illetve az '56-osok Szövetsége az elmúlt években részesítette, méltó elismerései annak a sok évtizedes következetes, példaértékű szolgálatnak, amelyet az evangélikusság és a magyarság érdekében Mózes Árpád végzett. Örvendett a kitüntetésnek, de azt szerette volna, ha ezek az elismerések a saját egyháza részéről jönnek.

Utolsó utazása azzal a céllal történt, hogy Budapestre vigye korrektúrára, majd kiadásra visszaemlékezéseit. Vallotta, hogy sokféle élettapasztalata, a fogság nehéz évei, a kommunizmus embertelenségeinek nyomai és a kollaboránsok okozta veszteségek mind-mind olyan történések, amelyeket az utókornak is meg kell ismernie.

Régi barátja, a Kárpát-medencei evangélikusság és az egyházi diplomácia eminens személyisége, *D. Szebik Imre* kiérdemesült püspök volt az utolsó szolgatárs, aki budapesti lakásán kezet szoríthatott vele, majd a temetés alkalmával szívhez szóló igehirdetéseivel is vigasztalhatta, biztathatta a gyászolókat.

Mózes Árpád élete végéig fáradhatatlanul szolgálta mennyei Urát, és minden cselekedetével azon fáradozott, hogy az evangélikus egyháznak és a magyar nemzetnek hasznára lehessen. Szorgalma, lelkiismeretes szolgálata, egyenes jelleme, lángoló hazafisága, bátor kiállása, önzetlen áldozatkészsége példaértékű a mai lelkészeknek, az evangélikusságnak és az egész magyarságnak.

Elköltözésével szegényebb lett nemcsak az evangélikus egyház, de a magyar nemzet is.

Emléke legyen áldott, jutalma pedig az örök élet!

Mátyás Attila
evangélikus lelkész (Nagyvárad)

Mi a neve?

Kelló Gusztáv evangélikus lelkész 1927. szeptember 11-én azt kérdezte a szüleimtől: „Mi a gyermek neve?” Akkor tartottak ugyanis keresztvíz alá a szarvasi evangélikus újtemplomban. „István” – felelték szüleim, és ezt az általuk adott nevet erősítette meg a lelkész ily módon: „István, megkeresztellek téged az Atyának, a Fiúnak és a Szentlélek Istennek nevében.”

Azóta – törvényesen és hivatalosan – én és a nevem szorosan összeforrtunk. István vagyok, és szeretem a nevemet. Sőt büszke is vagyok egy kicsit rá, amióta tudom, hogy mit jelent. István a görög *sztefanosz* szónak a magyar változata. Eredetileg azt a koszorút jelentette, amelyet az olimpiai játékokon fontak a győztesek fejére. Sztefanosz-István tehát annyit tesz, mint „győzelmi koszorú”.

Újabb öröm ért, amikor a Szentírásból megtudtam, hogy volt már a bibliai korban is egy István nevű „elődöm”, akit ma is a legelső keresztény vértanúként tisztelünk, minden év karácsony másnapján emlékezve rá. A magyar történelem tanulásakor pedig hamar megtanultam a legeslegelső magyar király nevét: ő is ezt a nevet kapta, miután Vajkként keresztvíz alá tartották.

Nem gondolom, hogy nevem kiválasztásánál minderre gondoltak volna a szüleim. Nekem egyszerűen azért adták ezt a nevet, mert első fiúként születtem bele a családba, és a családi szokás szerint a legidősebb fiú mindig is az édesapa nevét kellett „továbbvigye”. Édesapám pedig szintén István lett annak idején, miután a nagy vértanú ünnepén, karácsony másnapján született.

Az ókorban nagyobb tisztelettel gondoltak a névre, és a kiválasztásánál céltudatosabban jártak el. Összekapcsoltak vele egy személyt, akinek valamely jellembeli tulajdonságára vagy a külsejére emlékeztetett a név. Az volt ugyanis az általános meggyőződés – szinte minden kultúrában –, hogy a névben titokzatos erő rejtezik. Ha tehát valaki megtudta a nevemet, akkor fölöttem már mintegy szabadon rendelkezhetett. Mert a nevem megismerésével birtokába jutott a benne rejtőző erőnek.

Furcsának tűnhet számunkra az ilyesfajta gondolkodás. De gondoljunk csak a népmesékre. Ott is igen sokszor van szó arról, hogy egy „elvarázsoltat” a kedvese csak egy név, egy jelszó kitalálásával „válthat” meg. S valami ehhez hasonlót ismerünk meg mai kutatóktól is. Lelki betegeknél gyakran fordul elő, hogy nem tudják, tulajdonképpen mitől is félnek. Ha viszont jó tanácsadók segítségével rájönnek valamiképpen betegségük okozójának nevére, az már fél gyógyulást jelenthet számukra. Félünk az ellenségtől, de kétszeres a félelmünk, ha nem is tudjuk, ki vagy mi az, s mi a neve. Még akkor is, ha mi már nem osztjuk a régiek véleményét a névben rejlő erőről.

Következő lapszámunkban a bibliai nevekkel foglalkozunk majd. Addig is azonban, amolyan házi feladatként, keressük meg a következő bibliai személyt. Hogy megtudhassuk: mi a neve?

Részeges férje udvariatlanul viselkedett a királlyal szemben. Számolnia kellett azzal, hogy ezért büntetés, feltehetőleg véres megtorlás jár. Ebben a fenyegető válsághelyzetben egyedül neki volt helyén az esze. Magára vállalta férje vétkes magatartását, és ajándékokkal ment a férje elpusztítására vonuló, sértett király elé. A közvetlen veszély így elhárult, sőt a királynak annyira megtetszett az asszony „önfeláldozó” magatartása, hogy elállt eredeti tervétől, és a férjét büntetlen hagyta. Annak hamaros halála után pedig a király még feleségül is vette a „jó eszű és szép termetű” özvegyet.

Ki volt tehát ő?

(Segítségként eláruljuk, hogy a történetről Sámuel első könyvében olvashatunk…)

Gémes István

Köszöntés – köszönet

Balázs Zoltán, a balogpádári evangélikus gyülekezet tagja, egykori gondnoka március 14-én töltötte be a mindenható Úristen kegyelméből 85. életévét.

Keresztelésekor *Járossy Mihály* evangélikus lelkész szolgált a faluban, ő részesítette Zoli bácsit a szent keresztség áldásában. Persze azóta sok víz folyt le a kis Balog-patakon. Fiatalkor, konfirmáció, házasságkötés *Herczeg Mártával.* Az Úristen megáldotta őket gyermekekkel, és együtt örülnek szeretett nejével gyermekeik családalapításának, majd az unokák érkezésének.

Köszönetet mondunk a mindenható Úristennek Balázs Zoli bácsiért. Köszönetünket fejezzük ki neki is mindazért a fáradságért, melyet e most már kicsinyke evangélikus közösségért tett. A mindenható Úristen áldja meg őt s szeretteit, vezesse őket azon az úton, amely a mennyországba vezet.

„Az ifjaknak dísze az erő, az öregek ékessége pedig az ősz haj.” (Péld 20,29)

Rusznyák Dezső
evangélikus lelkész (Sajógömör)

„A minoritásban új kihívások elé kerül az európai kereszténység”

Beszélgetés D. dr. Hafenscher Károly nyugalmazott evangélikus lelkésszel, az ökumenikus kapcsolatok szakértőjével

Az interjúra érkezve a Deák téri parókiaépület második emeletén kávéillat fogad. „Pontos kislány vagy” – mondja *Veronka* néni, amikor ajtót nyit. Ő *Hafenscher Károly* bácsi hatvankét éve hűséges felesége, aki ottlétem alatt finom falatokkal és nem utolsósorban – az illatáról már az ajtóból ismerős – kávéval kínál. A patinás bútorok között pedig az idős professzor mesél…

– Ön evangélikus lelkészként az ökumenikus egyházi kapcsolatok ismert és elismert kutatója. Milyen út vezetett odáig, hogy szakmai munkájának alappillére az egyházközi – elsősorban a római katolikus és evangélikus felekezet közötti – párbeszéd vizsgálata és elősegítése lett?

– A fasori evangélikus gimnáziumba jártam, ott is érettségiztem. Teológiai tanulmányaim végeztével 1948-ban ösztöndíjat nyertem az Egyesült Államokba, a pennsylvaniai Gettysburgbe. Itt új irányt vett az életem. Ellentmondásként éltem meg, hogy tanulmányaim során mintegy háromszáz felekezetről hallottam, a *Credóban* pedig naponta *egy* egyházról vallottunk. Megérett bennem a döntés: ezentúl – az akkor kibontakozó – egységmozgalom híve leszek, más szóval hídépítő leszek a felekezetek között.

1949-ben hazajöttem, és két hónapig állás nélkül voltam, mert abban a politikai légkörben „amerikásnak” számítottam, és a budapesti kollégák nem mertek alkalmazni. Az év őszén aztán maga mellé vett *Scholz László* zuglói lelkész, majd 1954-ig, a Deák térre kerülésemig öt helyen voltam segédlelkész.

– Már Deák téri lelkészként hogyan munkálkodott az ökumené terén?

– 1962-től 1965-ig tartott a II. vatikáni zsinat, amely a múlt század legjelentősebb eseménye volt a kereszténységben. Korfordulót, újraéledést jelentett ez a római katolikus világegyházban. A Lutheránus Világszövetség és a katolikus egyház közös bizottságot hozott létre a zsinatot követően, 1967-ben. Ennek voltam tagja tizenegy éven keresztül. Ez komoly feladatot jelentett, hiszen nemcsak a katolikus tanítást, hanem az evangélikus álláspontot is mindennél jobban ismernem kellett, hogy képviselni tudjam.

1969-ben Svédországba kaptam ösztöndíjat a svéd államegyház segélyszervezetétől, a *Lutherhjalpentől.* Három hónap alatt negyven gyülekezetet ismerhettem meg. Egyházunk vezetőségének nevében hivatalosan meghívtam *Ruben Josefson* érseket, hogy újra felvehessük a kapcsolatot a svéd államegyházzal – a kapcsolat *Ordass* püspök börtönbe kerülésével szakadt meg. 1970-ben az érsek hivatalos látogatást tett nálunk, és az egyházi vezetők részéről megtörtént az újbóli kapcsolatfelvétel. E látogatást 1984-ig továbbiak is követték.

A hetvenes évek végén új terület nyílt meg számomra, amikor a református teológián tarthattam órákat helyettes tanárként a felekezettudományi intézetben. Itt később mariológiát és homiletikát is tanítottam. A professzorokkal éppúgy, mint a diákokkal jó viszonyban álltam, és sok baráti beszélgetést folytattam a testvéregyház képviselőivel. Egyébként itt, a Károli Gáspár Református Egyetemen kaptam 2005-ben díszdoktorátusomat is.

– A fiatalabbak kedvéért megemlítene néhány olyan momentumot a 20. századból, mely fontos volt az ökumené alakulása szempontjából?

– Mint említettem, nemcsak a katolikus egyház, hanem az ökumené szempontjából is a II. vatikáni zsinatot tartom a legjelentősebb eseménynek. *XXIII. János* pápa már a zsinat előtt három évvel, 1959-ben meghirdette az úgynevezett „aggiornamento” – naprakészség, korszerűsítés – szükségességét és azt, hogy nyitni kell más felekezetek és a világ felé is.

Jól szemlélteti egyébként a II. vatikáni zsinat előtti állapotokat az 1938-ban a budapesti Eucharisztikus Kongresszuson eszkalálódó Regnum Marianum–Regnum Christi-vita. Egy neves jezsuita igehirdető, *Bangha Béla* ezt mondta a Hősök terén több ezer ember jelenlétében: „Inkább lennék ateista, mint protestáns.” Ezt a kijelentést a protestáns egyházak részéről érthető felháborodás követte. A II. vatikáni zsinat fényében mindezek már teljesen felesleges belharcoknak tűnnek a hazai kereszténység életében.

Fontos megemlíteni még az úgynevezett evangélikus–római katolikus *Közös nyilatkozatot,* melyet 1999-ben írtak alá. Ebben a katolikusok is elismerik, hogy a megigazulás a Szentháromság Isten műve, és hogy mindez egyedül kegyelemből, nem saját érdemből történik.

– Miért fontos az ökumenikus kapcsolatok ápolása ma?

– A statisztikai adatok szerint apad a keresztények lélekszáma, nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában. A minoritásban új kihívások elé kerülünk. Amit a katolikusok a magyarországi protestánsoktól tanulhatnak, az éppen az, hogy miként lehet megszólítani az embereket kisebbségben, mivel a protestánsok itt mindig kisebbségben voltak. Most nem a protestantizmus, hanem maga a kereszténység a minoritás.

– És mit tanulhatunk mi más felekezetektől, jelesül a római katolikus egyháztól?

– Nagy reménységgel tekintek a vatikáni őrségváltás elé. A márciusban megválasztott *Ferenc* pápa új nyitásra szánta el magát. Egyszerű ember akar lenni egyszerű emberek között. Tudatában van az egyház európai kisebbségi létének, tudja, hogy a névleges hívek eltűnnek az egyházból, és azokat kell komolyan venni, akik nem csak a pletykákra, a visszaélésekre kíváncsiak. Új mentalitást és új reménységet hozott Ferenc pápa. Példaképének *Assisi Ferencet* jelölte meg, aki „Isten szegénykéje” és egyben Olaszország védőszentje.

Az új pápa jezsuita, aki komolyan veszi hivatását, fegyelmezett, egyszerű életet folytat, egyszerűen étkezik, egyszerűen lakik, egyszerű közlekedési eszközökön jár, mint általában a szegény emberek Rómában. Népszerű és szókimondó. Úgy látszik, valóban tud érthetően beszélni – nemcsak nyitott autóval jár a Szent Péter téren, nemcsak elvégzi a pápaság lábmosás-szolgálatát még a fiatalkorú bűnözők fegyintézetében is, hanem meri hirdetni – kemény szóval vagy szelíden – Isten törvényét és evangéliumát.

– Az ökumené után engedjen meg egy személyes kérdést, Professzor úr! Mivel tölti nyugdíjas napjait az egyháztudós professor emeritus?

– Az utóbbi időben a kétszáz évvel ezelőtt született *Sören Kierkegaard-ral* foglalkozom, és újra végiggondolom azt, amit tőle tanulhattam. A közösségek kapcsolatában ő három stádiumot, státust különböztet meg: az esztétikait, az etikait és a vallásit. Ezt a három kategóriát lehet ma is használni. Pozitívum, hogy az esztétikai státusra jelentős példák vannak Magyarországon. Például a *Lutheránia énekkar* szolgálata a ciszterci templomban vagy közös vonulás ősi református magyar énekek éneklésével a Kálvin térről a budai Szent Anna-templomig. Reméljük, hogy az etikai és a vallási státus is bekövetkezik egyszer.

Sz. P.

Múltidéző

Az evangélikus lelkészképzés története két rendkívüli állapot között (1945–1956) – II. rész

Sorozatunk második részében a ma Evangélikus Hittudományi Egyetem néven működő intézmény 1948 és 1951 közötti, igen viharos időszakát vesszük górcső alá. Mint a lapunk előző, május 5-i számában megjelent első részből kiderült, a háború befejezése utáni néhány évben – bár sok volt a nélkülözés – az evangélikus lelkészképzés feltételei még adottak voltak. Az 1947-es év jelentette a fordulatot, ekkortól ugyanis kezdetét vette a kommunista propaganda-hadjárat, amely nem kímélte az egyházakat, így természetesen a lelkészképzést sem.

Az 1948 decemberében kötött egyezményben a hittudományi fakultással kapcsolatban ugyan még azt olvashatjuk: „Az államosítás nem érinti a kizárólag egyházi célú, nem közoktatási jellegű tanintézeteket, diakónus- és diakonisszaképző intézeteket, misszionáriusképző és bármiféle más egyházi munkásokat képző intézeteket.” Továbbá: „A soproni teológiai fakultás és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium között az eddigi jogviszony változatlan marad.”

Ezzel szemben *Révai József* 1950 júniusában a következőket jelentette ki: „Az egyetemeken nem lehet többé helye a teológiai, hittudományi fakultásoknak. Egyrészt azért, mert a marxizmus–leninizmus világnézete alapján történő tudományos oktatás nem történhetik a teológiai oktatással azonos szervezeti keretben. Másrészt azért, mert az egyetemek és főiskolák állami tanintézetek, az egyház és az állam szétválasztásából pedig logikusan következik, hogy a teológiai oktatás és a papképzés kizárólag egyházi ügy és nem állami feladat. A teológiai karokat tehát át kell adni az egyházaknak.” (*Szabad Nép,* 1950. június 6.)

A szót hamarosan tett is követte, előtte azonban június 9-én összeült a tanári kar, és bizalmas jelentést küldött az egyházi vezetőségnek. Ebben azt kérték, hogy az egyetem keretéből kiváló hittudományi kar továbbra is *egyetemi* besorolású maradjon, és mint ilyen tovább gyakorolhassa a doktoravatás jogát. Továbbá azt is kérték, hogy az *egyházi* jellegű hittudományi kar a jelenlegi *állami* jellegű hittudományi kar jogutódja legyen, és mint ilyen kapja meg a hittudományi kar irattárát, a hittudományi kar eszközeit, így a könyvtárát és a tanári státusokat.

* * *

Mindebből sajnos nem sok valósult meg. 1950. augusztus 30-án *Darvas József* kultuszminiszter, illetve *Túróczy Zoltán* püspök és *Reök Iván* egyetemes felügyelő jelenlétében pótegyezményt kötöttek, melynek értelmében a Magyar Népköztársaság kormánya tudomásul vette, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem a Pécsi Tudományegyetem szervezetéről leválasztott Evangélikus Hittudományi Kar helyett a lelkészképzés biztosítása érdekében *Evangélikus Teológiai Akadémiát* állít fel.

Az akadémia fenntartásával kapcsolatos kiadásokra három éven át államsegélyt biztosít, amely összeg azután tizenhat éven át huszonöt százalékkal csökken, és 1968-ben teljesen megszűnik. Az oktató és nem oktató jellegű személyzet végelbánás alá kerül, a továbbiakban rá a Nem Állami Tanszemélyzet Országos Nyugdíjintézetére vonatkozó hatályos jogszabályok vonatkoznak. Az állam lemond a kar kápolnájának muzeális vagy művészettörténeti értéket *nem* képviselő berendezéseiről, festményeiről és szobrairól. Végül a kormány az egyezmény értelmében *bérbe adja* az intézménynek egyévi időtartamra az épület berendezését, irodai felszerelését s oktatási eszközeit, valamint a gondnoki lakást. A bérleti idő alatt az összes közterhet a Magyarországi Evangélikus Egyházegyetemnek kell viselnie.

Ilyen körülmények között kezdődött el az 1950/51-es tanév. Még ugyanaz az épület adott otthont a teológiai munka számára, de a hallgatók már nem a Pécsi Tudományegyetem kihelyezett fakultásán, hanem egy önálló intézményben, az Evangélikus Teológiai Akadémián kezdték meg az évi tanulmányaikat.

Talán jelképesnek is tekinthető, hogy ebben az évben megszakadt az a szép hagyomány, hogy a tanév a soproni templomban kezdődik ünnepélyes tanévnyitó istentisztelettel. Helyette kápolnai istentisztelettel indult el a tanév, az akadémia tehát saját falai közé vonult vissza, hogy ott viszonylagos biztonságban kezdje el és folytassa munkáját.

A hittudományi karnak az egyetemről való leválasztása azért sem volt problémamentes, mert ekkor az egész tanári kart – egyházi intézmény lévén az egyetemes presbitérium jóváhagyásával – újból kellett választani. Mivel a vélemények sok esetben nem egyeztek meg a tanszékvezető tanárok személyét illetően, igen nehezen alakult ki a professzori kar végleges összetétele.

* * *

Az alábbiakban az 1950. év augusztusától október elejéig lejátszódó eseményeket vesszük sorra elsősorban az akkori jegyzőkönyvek alapján.

Az 1951/52-es tanév végén szigorlatozott hallgatók és professzoraik. Felső sor: Kiszely Sándor, Dóka Zoltán, Csonka Albert, Juhász Géza, Harkányi László, Varga György, Halassy Endre. Középső sor: Madarász István, dr. Ferdinánd István, Prőhle Károly, dr. Nagy Gyula, Veöreös Imre, Trajtler Gábor, Povázsai Mihály. Alsó sor: dr. Wiczián Dezső, dr. Sólyom Jenő, dr. Vető Lajos, dr. Karner Károly, dr. Pálfy Miklós, dr. Ottlyk Ernő.

Augusztus 14-én az egyetemes presbitérium megalkotta az újonnan megalakult Evangélikus Teológiai Akadémia szabályzatát, és kijelölte a tanszékvezető tanárokat. *Pálfy Miklós, Karner Károly, Wiczián Dezső* és *Sólyom Jenő* személye körül nem akadt vita. *Podmaniczky Pál* utódjául a vallástudományi tanszékre a kar addigi könyvtárosát, *Ferdinánd Istvánt* tették meg, de – bár ő minden tekintetben megfelelt volna a nyilvános egyetemi tanári kinevezés követelményeinek – csak rendkívüli oktatónak szavazták meg.

Nem volt egyértelmű, hogy mi legyen a továbbiakban *Kiss Jenő* újszövetségi professzor sorsa. A rendszeres tanszék *id. Prőhle Károly* távozásával megüresedett, helyére fiát, *ifj. Prőhle Károly* sopronbánfalvi lelkészt jelölték ki. A gyakorlati tanszéken *Jánossy Lajos* kinevezése körül támadtak viták.

A presbitérium a vitás kérdésekben a következőképp határozott: *Kiss Jenőt* megbízott óraadóként szerződtették, Jánossy Lajosnak nem adtak tanszéket, és a tanszékvezető megválasztását egy későbbi időpontra halasztották.

September 27-én, a tanévnyitót követően összeült az egyetemes elnökségi értekezlet, ahol Karner Károly dékán is jelen volt. Ekkor annyiban változtattak az egyetemes presbitérium határozatán, hogy Kiss Jenőre mégiscsak rábízták az egyik újszövetségi tanszéket. További változás, hogy a rendszeres tanszéket mégsem ifj. Prőhle Károly, hanem Nagy Gyula kapta meg. A gyakorlati tanszék vezetőjéül ekkor mégis Jánossy Lajost választották meg. *Ottlyk Ernőt* nyilvános rendkívüli tanárnak tették meg.

Október első napjaiban zendülés tört ki a hallgatók körében, mivel a nagy részük nem tudta elfogadni az események ekképpen való alakulását. A hallgatók egy csoportja bejelentette a dékánnak, hogy amíg a körülmények meg nem változnak, nem hajlandók látogatni az órákat. A dékán erre a bejelentésre dékáni szünetet rendelt el, hogy ezzel is tompítsa az ifjúság megmozdulásának sztrájkjellegét.

A hallgatók következő lépésként gyűlést hívtak össze, ám kérdés volt, hogy hol tartsák meg. Mivel sem az akadémia épületében, sem a teológusotthonban nem kaptak engedélyt a gyűlés megrendezésére, a diákok – nem kis merészségről tanúbizonyságot téve – a teológiával szemközti, az Államvédelmi Hatóság épületével szomszédos sportpályán gyülekeztek össze, és tartották meg ülésüket. A hallgatók egy csoportja ellenezte a „sztrájkot”, és keresztény etikai szempontból elítélendőnek tartotta, a többség azonban csatlakozott a tiltakozó akcióhoz.

Október 26-án kari ismét ülésezett az egyetemes presbitérium. Mivel Jánossy Lajos közben – megválasztása ellenére – püspöki döntés révén távozni kényszerült a gyakorlati tanszék éléről, ifj. Prőhle Károly *Veöreös Imrével* együtt oktatta a gyakorlati tárgyakat is. Kiss Jenőt nyugdíjazták, így ő sem állhatott katedrára ezután.

* * *

Az imént vázolt 1950-es helyzet, melynek nyomon követése még figyelmes olvasás mellett sem egyszerű feladat, azt mutatja, hogy a *párt* milyen tökéletes munkát végzett: tudta, hogy ha a körülményeket ellehetetleníti, akkor elkerülhetetlenül belső feszültségek keletkeznek, és ezzel már el is érte tulajdonképpeni célját, nevezetesen az egyház folyamatos gyengülését a társadalomban.

Szűcs Petra

(Folytatjuk…)

Figyeljétek meg a mezei liliomokat, hogyan nőnek, nem fáradoznak, és nem fonnak, de mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül akár egy is. Ha pedig a mező füvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, így öltözteti az Isten, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűek? (…)
A ti mennyei Atyátok pedig tudja hogy szükségetek van mindenre. De keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek. Ne aggódjatok tehát a holnapért, mert a holnap majd aggódik magáért: elég minden napnak a maga baja.

(Mt 5,28b–30;32b–34)

Orosháza–Tatrang: hivatalos a testvérkapcsolat

Ihász Beatrix parókus lelkész gyülekezeti szolgálatba iktatása után, az ünnepi közgyűlésen került sor Orosházán május 18-án a helyi evangélikus egyházközség és az erdélyi Tatrang gyülekezete közötti – immár huszonhárom éve működő – testvérkapcsolat hivatalos megerősítésére, az együttműködési megállapodás aláírására. Képünkön a tatrangi evangélikus gyülekezet nevében *Székely Levente* lelkész szignálja a dokumentumot.

KISS TAMÁS FELVÉTELE

Hírek, kitekintés

Vatikánváros. Félreérthetetlen élességgel ítélte el az új pápa a modern rabszolgaság minden fajtáját. Működtetőit „profitkapzsi egoistáknak” nevezte.

Ferenc pápa

Stuttgart, Németország. A helyi rádióállomás felügyelőbizottságából törölték a szabadegyházak képviselőjének helyét. Helyet kapott azonban a muszlim egyesületek képviselője. A baden-württembergi zöld miniszter a hozzá benyújtott szabadegyházi tiltakozást válaszra sem méltatta.

London jelképei – telefonfülke, Big Ben, emeletes busz

London, Anglia. Tizenkét év alatt hetvenkét százalékról ötvenkilenc százalékra csökkent a keresztények aránya Nagy-Britanniában. Ez több mint négymillió főnyi veszteséget jelent. Ugyanakkor huszonöt százalékra nőtt az ateisták és öt százalékra a muszlimok hányada.

Abuja, Nigéria. 2009 óta háromezer-hatszáz keresztény esett áldozatul a *Boko Haram* (= minden bűn, ami Nyugatról jön) mozgalomnak, amely az iszlám államjogot szeretné bevezetni. Ennek értelmében az iszlámon kívül semmilyen más vallás nem működhetne az országban. Nigéria 165 millió lakosának csaknem fele keresztény.

’s-Hertogenbosch, Hollandia. Húsz európai ország küldöttei vettek részt a keresztény tanárok nemzetközi konferenciáján. A tanácskozás felhívással fordult a tanítókhoz és tanárokhoz, hogy munkájuk végzése közben ne feledkezzenek el bizonyságot tenni hitükről. Le kell küzdeniük az ateisták által hangoztatott vallás-tudomány ellentétet.

’s-Hertogenbosch

Washington, Egyesült Államok. Egyre több problémát vet fel az Egyesült Államok hadviselésének legújabb formája, a pilóta nélküli, távirányítású repülők bevetése. Míg *Bush* elnök idejében 60 ilyen bevetése volt Pakisztánban az amerikai hadseregnek, addig *Obama* elnök 2011-ig 248-szor adott erre parancsot. Mindezt azzal indokolta, hogy így sikerült kétezer Al-Kaida-partizánt lelőni és a világot biztonságosabbá tenni. Aggasztó mégis, hogy jelenleg több katonát képeznek ki ezeknek a gépeknek a szerelésére, mint ahány pilótát.

Prága

Prága, Csehország. Az állam ezentúl nem vesz részt az egyházak munkájának finanszírozásában. Ez annak a következménye, hogy szerződést kötött az egyházaktól elvett ingatlanok visszaszolgáltatásáról. Hárommilliárd eurónyi összeg kárpótolja az egyházakat. A baptisták lemondtak igényeikről.

Moszkva, Oroszország. Aggasztóan növekszik az országban a szülők nélkül felnövő, elhagyott vagy kitett gyerekek száma. Számukat hétszázezerre becsülik, és alig történik valami, hogy a szám csökkenjen.

Angela Merkel a Kirchentagon

Hamburg, Németország. A május elején tartott evangélikus egyházi napokat (Kirchentag) az „Amennyire szükséged van” mottóval rendezték meg. Ezt egyesek a fogyasztótársadalmi gondolkodás elleni forradalomnak, a pazarlástól való búcsúzásnak tartják.

Heinrich Bedford-Strohm

München, Németország. *Heinrich Bedford-Strohm* bajor evangélikus püspök élesen bírálta a növekvő fegyverkivitelt. Németország a világ harmadik legnagyobb fegyverszállítója – az elmúlt évben hatvannégy ország vásárolt német fegyvereket.

Erfurt, Németország. A szabadegyházak országos ifjúsági találkozóján – melyet háromévenként rendeznek meg – idén négyezerhétszázan vettek részt, amely rekordot jelent.

Christine Lieberknecht

Erfurt, Németország. Türingia az első német tartomány, amely 2009-ben evangélikus lelkésznőt választott miniszterelnökéül. *Christine Lieberknecht* kormányprogramjának fontos része az úgynevezett „türingiai modell” szerinti családvédelem. Lényege, hogy egyformán támogatja a munkát vállaló, de az otthon maradó, gyereknevelést választó szülőket, mert a gyerekeknek szükségük van a szülőkre. A miniszterelnöknő szerint Türingiában emelkedik a születések száma. Szerinte a gyermekvállaláshoz keresztény hit és kormánytámogatás szükséges.

Morristown, Egyesült Államok. Az amerikai bevándorlási hivatal visszautasította annak az ötgyermekes német családnak a kérvényét, amely vallási meggyőződésük miatti üldöztetés okán kért menedékjogot Amerikában. A szülők nem engedték gyermekeiket iskolába, otthon tanították őket, azzal a megokolással, hogy az iskolában sok olyant tanítanak, ami a Bibliával ellenkezik. Ezért a német hatóságok már hétezer euró büntetést szabtak ki rájuk. Az amerikai hivatal szerint ez nem nevezhető üldözésnek. A család viszont maradhat, mert csak azokat az illegális bevándorlókat utasítják ki, akik már bűnözők voltak.

Tartu, Észtország. Huszonhárom önkéntes prédikátort képzett ki az evangélikus egyház egy több hónapos intenzív tanfolyamon. Valamennyien már eddig is segítettek a gyülekezetek gondozásában. A képzés után a lelkészek segítése és tehermentesítése lesz a feladatuk.

Stuttgart, Németország. A Württembergi Evangélikus Egyház – amelynek keretei között végzi munkáját a magyar gyülekezet is – több mint százötvenezer önkéntes munkást foglalkoztat. A gyülekezetekben dolgozó presbiterek száma hétezer.

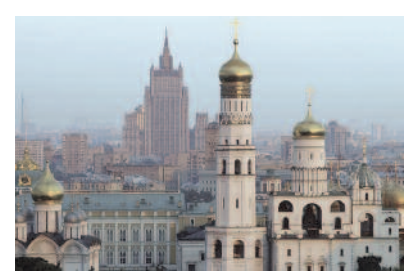

Moszkva

Moszkva, Oroszország. A városi tanács tervei szerint kétszáz új templom építése lenne szükséges a fővárosban. Az ortodox egyház jelentése szerint idén huszonhét új templom befejezése várható.

Hannover, Németország. Csaknem másfél ezer résztvevője volt annak az ökumenikus kongresszusnak, amelyen protestánsok és római katolikusok az egyházról, annak jövőképéről és feladatairól tárgyaltak. Különösen nagy érdeklődést váltott ki a helyi evangélikus és a hildesheimi római katolikus püspök vitája.

Jerikó, Palesztina. Körülbelül félmillióra tehető az Izraelben dolgozó román vendégmunkások száma. Ezek pásztorolásáról hosszú idő óta folyik vita a Jeruzsálemi Ortodox Patriarchátus és a Román Ortodox Egyház között. A vita abból keletkezett, hogy a román egyház 2012-ben – a helyi ortodox patriarchátus engedélye nélkül – egyházi központot épített fel Jerikóban.

München. Németország. Az észak-afrikai államokból idemenekült keresztények központi tanácsot alapítottak, amely az érdekeiket védené. *Németországi Keleti Keresztények Központi Tanácsa* a testület neve. Beletartoznak a szír, a kopt, az eritreai és a káldeus ortodox egyházak. Feladatuknak tekintik, hogy a közvéleményt tárgyilagosan tájékoztassák egyházaik otthoni helyzetéről.

Dakka

Dakka, Banglades. Százezres tömeg követelte, hogy az istenkáromlást büntetendő cselekménynek minősítse a kormány. A főváros utcáin tüntetők az ateistákra halálbüntetést szabnának ki.

Athén, Görögország. Az Európai Unió azt követeli, hogy a kormány tegye lehetővé, hogy az üzletek vasárnap is nyitva tartsanak. Az ortodox egyház azonban hevesen tiltakozik ez ellen: a spártai metropolita a „konzumbálvány” előtti meghajlásnak nevezte és élesen elítélte ezt a törekvést.

Aleppo, Szíria. A szír–török határsávban ismeretlenek elhurcoltak két ortodox püspököt, sofőrjüket pedig lelőtték. Keresztény egyházi vezetők, százhuszonhat német képviselő, sőt még egy iszlám szervezet vezetői is elítélték ezt a barbár tettet, és követelik (de kitől?) a két püspök szabadon bocsátását.

New York, Egyesült Államok. Rohamosan csökkent az utóbbi években a miséket látogató római katolikusok száma. Ezért az érsekség területén megszüntettek huszonegy lelkészséget. Manhattanban egy neoreneszánsz stílusban épült templomot lerombolnak, hogy helyére üzletház épüljön.

Angólai naplemente

Angola. A baloldali kormány betiltotta a brazil pünkösdista misszionáriusok munkáját az országban. Az ürügy az volt, hogy egy százötvenezer ember részvételével zajlott alkalmon – amelyen a prédikátorok az összes emberi nyomorúság legyőzését hirdették – hisztérikus jelenetek játszódtak le, s az így keletkezett tumultusban több embert halálra gázoltak. A kétszázhúsz tagú parlamentben százkilencvenegy olyan képviselő ül, aki politikai karrierjét szovjet behatásnak köszönheti. Velük könnyű volt a döntéshozatal.

Nápoly, Olaszország. A délolasz római katolikus püspökök megtiltották, hogy egyházi rendezvényeik bevétele a helyi maffiát támogassa. Nem szabad többé a zarándoklatok alkalmával hordott zászlókat elárverezni, a zászlókra papírpénzeket ragasztani, sőt még kegytárgyakat sem szabad árulni az istentiszteleti helyiségekben.

Iszlámábád

Iszlámábád, Pakisztán. Súlyos válság előtt állnak a helyi keresztények – ahogy azt egy brit felmérés mutatja. A megkérdezett fiatalok negyven százaléka teljesen kiábrándult a nyugati demokráciából, és inkább az iszlám törvénykezést vezetné be az országban.

Összeállította: G. I.

ÚTITÁRS

Magyar evangéliumi lap
Megjelenik hatszor egy évben

Kiadja a Magyar Evangélikus Konferencia (Maek)
1088 Budapest, Puskin utca 12.
(telefon: +36-1/338-2302)

Felelős kiadó: Prőhle Gergely elnök
Felelős szerkesztő, megrendelés, információ:
Szűcs Petra
(telefon: +36-20/824-8854, e-mail: petra.szucs78@gmail.com)

A lap ingyenes, a nyomda- és postaköltségre adományokat kérünk és elfogadunk.
Bankszámla: Magyar Evangélikus Konferencia, Budapest, Raiffeisen Bank
Bankszámlaszám (belföldről): 12010886-00146767-00100002
(külföldről) IBAN: HU 43 1201 0886 0014 6767 0010 0002
SWIFT: UBRTHUHB